

ПОСТАТІ, ПОДІЇ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Дем'янчук П. М., Гулик С. В., Заблоцький Б. Б., Гавришок Б. Б.

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ, НАСТАВНИКА І КОЛЕГУ

(до 70-річчя від дня народження професора Мирослава Яковича Сивого)

У 2020 році виповнилось 70 років від дня народження та 50 років виробничої, науково-дослідної та педагогічної діяльності доктора географічних наук, кандидата геолого-мінералогічних наук, професора кафедри географії та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка Мирослава Яковича Сивого.

Мирослав Якович народився 16 лютого 1950 р. в с. Клебанівка Підволочиського району Тернопільської області, у селянській родині. У 1965 р. закінчив Клебанівську восьмирічну школу, а в 1967 р. – Тернопільську СШ № 6. У цьому ж році вступив до Львівського державного університету ім. І.Франка на геологічний факультет, який закінчив у 1972 р. за спеціальністю "геологія і розвідка родовищ корисних копалин".

Після закінчення університету був скерований на роботу в трест "Уралвуглерозвідка" (м. Челябінськ), де займався дорозвідкою шахтних полів Кизеловського кам'яновугільного басейну на Північному Уралі. Пройшов шлях від техника до дільничного геолога.

В 1974 – 1977 рр. М. Сивий навчався в очній аспірантурі при відділі геології вугілля Інституту геології та геохімії горючих копалин АН УРСР у Львові (науковий керівник – д. г.-м. наук, професор В. О. Кушнірук). У 1980 р. в Дніпропетровському Гірничому інституті ім. Артема успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: "Особливості регіонального метаморфізму вугілля Львівсько-Волинського басейну". У 1982 р. став лауреатом Львівської обласної премії для молодих вчених в

галузі науки, техніки і виробництва (I місце) за цикл робіт “Метаморфізм вугілля Львівсько-Волинського басейну”. Після захисту дисертації працював у відділі геології вугілля на посаді молодшого наукового співробітника, опублікував у співавторстві з Є. Бартошинською, С. Биком та А. Муромцевою монографію “Угленосные формации юго-западной окраины Восточно-Европейской платформы”(1983).

У 1982 р. Мирослав Якович на конкурсній основі почав працювати на кафедрі географії Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка на посаді старшого викладача, а з 1988 р. – доцента. В листопаді 2005 р. у Львівському національному університеті імені І. Франка захистив докторську дисертацію на тему: “Теорія і практика конструктивно-географічного аналізу мінерально-сировинних ресурсів Подільського регіону” (науковий консультант – д. г. н., професор І. П. Ковальчук). В листопаді 2006 р. рішенням ученої ради Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка призначений на посаду професора кафедри фізичної географії, в липні 2008 р. – на посаду завідувача цієї кафедри (нині - кафедра географії та методики її навчання), яку займав до липня 2020 р.

Результатом багаторічних досліджень в Тернопільському педагогічному університеті стали монографії: “Мінерально-ресурсний потенціал Тернопільської області” – у співавторстві з В. Кітурою (1998), “Мінеральні ресурси Поділля: конструктивно-географічний аналіз та синтез” (2005), “Природні умови та ресурси Тернопільщини” (за ред. М. Сивого та Л. Царика) (2011), “Мінеральні ресурси України” (співавтори – І. Паранько. Є. Іванов) (2013).

В монографічних роботах та докторській дисертації М. Сивим розроблена й апробується концепція конструктивно-географічних досліджень мінерально-сировинних ресурсів (МСР) та мінерально-сировинних комплексів (МСК) окремих регіонів. Суть її полягає у всебічному аналізі географічних особливостей родовищ корисних копалин та існуючої інфраструктури МСК, оцінюванні потенціалу МСР, розробці на цій основі сучасних і перспективних оптимізованих моделей територіально-господарських комплексів мінерально-сировинної орієнтації, прогнозуванні їх розвитку, вирішенні геоекологічних проблем, спричинених гірничо-видобувною діяльністю, а також прийнятті управлінських рішень щодо збалансованого природокористування.

Вагоме місце в доробку проф. М. Я. Сивого займають історико географічні та краєзнавчі студії.

З історико-географічних досліджень професора М. Сивого відомі аналітичні розвідки про праці В. Кубійовича, а також про історичні особливості вивчення та освоєння мінеральних ресурсів Поділля зокрема й України загалом, геолого-геоморфологічні дослідження Подільських Товтр та ін.

Проаналізовано зокрема уявлення про геологічну будову та корисні копалини України, подані в Атласі України й сумежних країв (за ред. В. Кубійовича) Ю. Полянським та С. Пастернаком, а також геологічну історію території України, викладену в книзі В. Кубійовича “Географія України й сумежних країв” доктором Ю. Полянським. Зазначено вклад останнього у вивчення проблеми лесоутворення та формування річкових долин Поділля, наголошено на актуальності окремих розділів роботи і в наш час, особливо для осмислення складного й тривалого процесу пізнання природи нашої країни.

У 2001 році опублікована робота, присвячена детальному аналізу вивчення проблеми фосфоритності Поділля, зроблені висновки про перспективні ділянки фосфатної сировини та подані рекомендації щодо їх подальших досліджень.

Низку робіт історико-географічного спрямування опубліковано в 2007 році, серед яких - історія дослідження та освоєння бальнеологічного потенціалу Поділля (у співавторстві з Р. Бронєцьким), історія геолого-геоморфологічних досліджень Подільських Товтр (спільно з Б. Гавришком). В останній роботі на основі ретроспективного аналізу згаданих досліджень, показано еволюцію уявлень про геологічну будову, морфологію та генезу пасма, здійснено періодизацію досліджень (виділено три етапи та шість періодів досліджень), виокремлено актуальні напрямки перспективного вивчення пасма.

Дві монографії краєзнавчого змісту (“Особливості природокористування в Подільських Товтрах”, “Ресурсний потенціал Тербовлянщини”) написані у співавторстві із колишнім аспірантом Б. Гавришком. У першій із них на основі аналізу археологічних та письмових джерел розглянуто питання заселення й освоєння території Подільських Товтр протягом голоцену. Виокремлено осередки заселення та зроблено висновки про вплив окремих археологічних культур на антропогенізацію території. Простежено розвиток землекористування на території Товтр в межах Тернопільської області за останні 130 років. Зокрема, детально вивчено селитебне та лісогосподарське природокористування. Оцінено ступінь антропогенної перетвореності регіону

дослідження. Запропоновано концепцію збалансованого розвитку Подільських Товтр, яка містить рекомендації щодо розвитку окремих галузей землекористування.

В останні роки пріоритетним напрямком досліджень професора М. Сивого є застосування конструктивно-географічного підходу до вивчення мінерально-сировинної бази України та проблем, які супроводжують експлуатацію родовищ корисних копалин у гірничопромислових регіонах країни.

В наукових часописах, збірниках матеріалів наукових форумів різного рангу, Тернопільському енциклопедичному словнику М. Сивим опубліковано понад 340 наукових та науково-методичних праць.

За час роботи в Тернопільському педагогічному університеті професором М. Сивим підготовлено (у співавторстві з Й. Свинком) низку україномовних підручників та посібників з геології для студентів географічних, біологічних та хімічних спеціальностей вищих навчальних закладів (вперше в Україні), виданих з грифом МОН України, серед яких “Геологія з основами палеонтології” (Вища школа, 1995), “Лабораторний практикум з геології з основами палеонтології” (Віпол, 1997), “Геологія” (Либідь, 2003), “Геологія. Практикум” (Либідь, 2006), “Геологія з основами геохімії та палеонтології” (2011).

Підручники й посібники з геології використовуються в усіх профільних вузах України. Загалом, проф. М. Сивим підготовлено й опубліковано 14 підручників та посібників для вищої школи (в тім числі, “Основи інженерної геології” – для будівельних спеціальностей (2013), “Палеогеографія” (2014), “Основи й методи наукових досліджень в фізичній географії” (у співавторстві, 2014), “Географія мінеральних ресурсів України» (2015), “Інженерна геологія і основи механіки ґрунтів” (2016) та ін.

В останні роки проф. М. Сивим разом із співавторами (П. Дем’янчук, Б. Гавришок, С. Гулик) видано три статті в часописах, що входять до наукометричної бази Web of Science, одна стаття опублікована в польському часописі, який індексується в наукометричній базі Scopus. Тематика статей пов’язана з мінерально-сировинними ресурсами України і, зокрема, Поділля.

На географічному факультеті проф. М. Сивий читає курси “Геологія”, “Геологія з основами геоморфології”, “Палеогеографія”, “Географія мінеральних ресурсів України”, “Концепції сучасного природознавства”, “Екологічна геологія”, “Землелогія”.

Аудиторну навчальну та навчально-методичну роботу зі студентами Мирослав Якович продовжує під час проходження польових практик з геології, які проводяться на географічному стаціонарі в с. Дзвенигород Борщівського району та в Карпатах – у с. Верхнє Синьовидне.

Проф. М. Сивий керує також підготовкою студентами магістерських робіт, кандидатських дисертацій. Під його науковим керівництвом захистили кандидатські дисертації аспіранти кафедри Б. Гавришок (2013 р.) та О. Семененко (2014 р.).

Мирослав Якович веде активну рецензійну, редакторську роботу (член редколегії наукових часописів “Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія”, “Історія української географії” та “Екологічна безпека й збалансоване природокористування”), опонує дисертаційні роботи, є членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка, членом Українського географічного товариства, членом Спільноти геологів України.

Проф. М. Сивий нагороджений ректоратом Тернопільського національного університету імені В. Гнатюка Дипломом II ступеня за кращу монографію 2004 року “Мінеральні ресурси Поділля: конструктивно-географічний аналіз і синтез”, у 2007 році – Міністерством освіти і науки України Почесною Грамотою Міністерства, у 2012 р. – Грамотою Тернопільської державної адміністрації. У грудні 2019 року М. Сивий отримав Диплом академіка Національної академії наук вищої освіти України по відділенню наук про Землю. Тоді ж за цикл робіт з географії мінеральних ресурсів України його було нагороджено Академією медаллю імені Ярослава Мудрого.

Свій ювілей Мирослав Якович зустрічає сповненням життєвих сил та нових творчих планів і проєктів, спрямованих на подальший розвиток географічної освіти в Україні. Сьогодні, у свої 70 років, він залишається прекрасним викладачем і наставником для студентів, шанованим колегою для викладачів, взірцем відповідального ставлення до своїх обов’язків, діяльним у науковій роботі. Тож дай Боже, щоб таких Людей і Учителів в Україні було якомога більше. Міцного здоров’я Вам Мирославе Яковичу, невичерпної енергії і подальшої плідної праці на благо України!